

■ BOUWSTEEN GESPREKKEN MET KINDEREN

De bouwsteen 'Gesprekken met kinderen' richt zich op de gesprekken met de jeugdigen in de Beter Samenspel-aanpak. Er zijn enkele uitgangspunten en afwegingen waar rekening mee moet worden gehouden.

Uitgangspunten

De uitgangspunten vanuit de werkwijze zoals ontwikkeld in het programma Beter Samenspel zijn als volgt:

- Ga altijd in gesprek met de jeugdige. Het lokaal team is de partij van de doorlopende lijn en is daarmee het blijvende gezicht voor een jeugdige. Het lokaal team kan dan terugkerend in gesprek met de jeugdige over hoe het gaat.
 - Er kan met argumenten worden afgeweken van bovenstaande, maar je bent wel verplicht te controleren of doorlopend tijdens het proces met de jeugdige wordt gesproken (vergewisplicht). Dit is niet hetzelfde als gesprekken met uitvoerende hulpverlening, maar denk bijvoorbeeld aan een JIM (Jouw Ingebrachte Mentor). De uitvoerende hulpverlening richt zich niet op het proces, maar op de hulpverlening.
 - Een gesprek met de jeugdige kan verschillende doelen hebben: kennismaking, (werk)relatie opbouwen, motivatie, monitoring en veiligheid.
- Blijf altijd op de hoogte over hoe het gaat, ook al zijn andere zorgaanbieders reeds betrokken. Wat vindt de jeugdige bijvoorbeeld van de zorgaanbieder, is er wel een klik, sluit de hulp aan bij wat de jeugdige vindt etc.

Achterliggende informatie wat betreft gesprekken met kinderen

- VNG: de beslissing door de gemeente welke zorg een jeugdige of zijn ouder precies nodig heeft, komt tot stand in overleg met die jeugdige en zijn ouders. In een gesprek tussen een door de gemeente ingezette deskundige, de jeugdige en zijn ouders zal gekeken worden wat de jeugdige en zijn ouders eventueel zelf of met behulp van hun netwerk kunnen doen aan het probleem.
- Volgens het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het kind hebben alle minderjarigen, ongeacht hun leeftijd, het recht om hun mening of kijk op gebeurtenissen te geven.
- Richtlijnen Jeugdhulp:
 - Het is van belang dat de jeugdprofessional transparant is over zijn bevindingen en goed doorvraagt naar details. Ouders en jeugdigen krijgen in het gesprek de gelegenheid om hun visie op de problemen en mogelijke oplossingen te geven. Ook kunnen ouders en jeugdigen reageren op de conclusies van de jeugdprofessional en verdere toelichting vragen. De jeugdprofessional, ouders en jeugdigen maken samen inzichtelijk waar bevindingen (niet) overeenkomen. Gesprekken zijn een belangrijk hulpmiddel om een werkrelatie met het gezin op te bouwen.

- Bij vermoedens van kindermishandeling of een onveilige opvoedsituatie moet altijd met de jeugdige zelf (meerdere malen) gesproken worden en moet de jeugdige betrokken worden bij besluit- en planvorming en de monitoring gedurende het gehele proces, tenzij er gegronde redenen zijn om daarvan af te wijken. Hoe en wanneer met een jeugdige gesproken wordt over signalen, vermoedens van kindermishandeling en verdere plannen is afhankelijk van de (ontwikkelings-)leeftijd van de jeugdige en de situatie. De jeugdige dient informatie te ontvangen die past bij zijn/haar (ontwikkelings-)leeftijd en capaciteiten.
- Onderzoek laat zien dat vanaf de leeftijd van ongeveer vier jaar open vragen aan de jeugdige kunnen worden gesteld die voldoende informatie en details geven.
- Jeugdigen voelen aan dat er iets aan de hand is, ook al heeft niemand hen dat uitgelegd. Zij bedenken daarbij vaak hun eigen – niet altijd juiste – verklaringen voor de situatie en hebben de neiging zichzelf daarbij mede schuldig te voelen of vinden. Zij zijn onvoorwaardelijk loyaal aan hun ouders; als (één van) de ouders zelf een rol (heeft)hebben in de mishandeling of verwaarlozing van hun kind, is dit voor met name jonge kinderen moeilijk te plaatsen ten opzichte van hun loyaliteit aan hen. Bij allochtone jeugdigen kan daarbij ook de loyaliteit aan de familie en aan de cultuur en het geloof (en daarmee samenhangende normen met betrekking tot opvoeding) een belangrijke rol spelen.
- Het is in het verlengde van bovenstaand punt belangrijk om jeugdigen uit te leggen wat er gebeurt, welke zorgen er zijn over de veiligheid in het gezin en om hen te betrekken bij de planvorming gericht op veiligheid en herstel.

Afwegingen

- Leeftijd jeugdige en toestemming:
 - De wet (WGBO en Burgerlijk Wetboek) maakt onderscheid tussen drie leeftijdscategorieën in het kader van toestemming om gesprek met een jeugdige: tot 12 jaar, van 12 tot 16 jaar en 16 jaar en ouder zie hiervoor: <http://richtlijnenjeugdhulp.nl/kindermishandeling/als-je-zorgen-maakt/stap-3-praat-met-ouders-en-jeugdigen/>
 - Als er geen toestemming wordt gegeven door ouders om met hun kind in gesprek te gaan, ga dan in gesprek met ouders hierover. Blijft toestemming uit, overleg dan intern hoe verder te gaan.
- Veiligheid: maak hier altijd een afweging in, zo nodig in overleg met collega's. In uitzonderlijke situaties kan bijvoorbeeld gekozen worden om niet met de ouders en/of jeugdige in gesprek te gaan. Dat is het geval wanneer door gesprekken de veiligheid van betrokkenen ernstig in het geding is (denk aan seksueel geweld, huwelijksdwang, eerder gerelateerd geweld en loverboy problematiek). Vraag in deze situaties advies aan een deskundige. Soms is het wel mogelijk om samen met een andere professional wel het gesprek aan te gaan. Noteer redenen om (nog) niet met ouders of jeugdige te spreken altijd in het dossier.
- Maak een bewuste keuze om het gesprek te voeren met of zonder aanwezigheid van ouder(s). Beide vormen geven verschillende informatie.

Informatie en ondersteuning

- In Signs of Safety is een aantal hulpmiddelen ontwikkeld die professionals kunnen ondersteunen bij de gespreksvoering met jeugdigen, zoals de Drie Huizen, Words and Pictures en Safety House.
- Overige instrumenten: je kunt materiaal zoals de kaartenset 'Gesprekken met kinderen' of ander spelmateriaal gebruiken.
- Zie voor meer tips over gesprekken met jeugdigen de Richtlijnen Jeugdhulp, onder andere 'Samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp' en 'Kindermishandeling'. <http://richtlijnenjeugdhulp.nl/>